

ДО ІСТОРІЇ ІНСТИТУТУ

УДК 343

О. О. Пащенко, кандидат юридичних наук, доцент, завідувач сектору дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків;
Д. П. Євтєєва, молодший науковий співробітник сектору дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України, м. Харків

СЕКТОР ДОСЛІДЖЕННЯ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВИХ ПРОБЛЕМ БОРЬТБИ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ: ІСТОРІЯ СТАНОВЛЕННЯ ТА ОСНОВНІ РЕЗУЛЬТАТИ ДІЯЛЬНОСТІ

Розглядаються основні віхи в діяльності сектору кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю Науково-дослідного інституту вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса НАПрН України за 20 років його існування.

***Ключові слова:** сектор дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю, кримінальне право, закон про кримінальну відповідальність, злочин, покарання.*

Створення у 1993 р. Академії правових наук України (нині – Національна академія правових наук України) мало свій вплив на правотворчі та правозастосовні процеси, які зумовили реформування всієї правової системи нашої держави.

У 1995 р. у складі Академії з метою проведення теоретичних і прикладних досліджень у сфері боротьби зі злочинністю було створено Інститут вивчення проблем злочинності (нині – Науково-дослідний інститут вивчення проблем злочинності імені академіка В. В. Сташиса). У його структурі в межах відділу кримінально-правових проблем та кримінально-виконавчого законодавства було виділено сектор кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю (з 2007 р. – сектор дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю). Діяльність останнього присвячена дослідженню основних проблем кримінального права з метою запровадження до юридичної науки та практики сучасних напрацювань, розробки пропозицій щодо вдосконалення законодавства та практики його застосування.

Із дня існування до 2000 р. сектор очолював кандидат юридичних наук, доцент В. П. Ємельянов. У 2000–2001 рр. структурним підрозділом керувала кандидат юридичних наук, доцент Л. В. Дорош. Протягом 1995–1996 рр. вирішувалися питання кадрового забезпечення сектору, після чого з 1997 р. було розпочато розробку фундаментальної теми «Кримінальне право України. Проблеми теорії і практики застосування» (I кв. 1997 р. – I кв. 2002 р., науковий керівник – академік-секретар відділення кримінально-правових проблем НАПрН України, професор В. В. Сташис).

Метою цього дослідження стало наукове осмислення як нових кримінально-правових інститутів, так і відомих раніше, але таких, що зазнали впливу сучасного розвитку суспільства; розробка нових концепцій, спрямованих на вдосконалення теорії і практики застосування кримінального права України. У ході проведеного дослідження були запропоновані шляхи вдосконалення системи Особливої частини КК України, розроблені питання визначення понять окремих злочинів, розглянуті наукові засади кваліфікації злочинів у сфері господарської діяльності, побудована концептуальна модель понятійного апарату в антитерористичному законодавстві та науці кримінального права на базі порівняльного аналізу законодавства про кримінальну відповідальність різних країн та міжнародних конвенцій, визначені поняття, сутність та ознаки тероризму, злочинів терористичної спрямованості та злочинів з ознаками терори-

зування, а також запропоновані шляхи і способи подальшого вдосконалення та уніфікації законодавства про кримінальну відповідальність.

Результати дослідження застосовувалися в законопроектній діяльності Верховної Ради України, діяльності правозастосовних органів, науково-дослідній роботі та навчальному процесі.

У IV кв. 1996 р. науковці сектору також взяли участь у дослідженні під назвою «Проект Закону “Про введення в дію Кримінального кодексу України”» (науковий керівник – В. В. Сташис). Вагомим підсумком таких творчих пошуків стала підготовка разом із фахівцями кафедри кримінального права Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого¹ майже трьох десятків томів робочих матеріалів до проекту КК України. Наукові надбання розробників цієї теми (академіків НАПрН України В. Я. Тація, В. В. Сташиса, В. І. Борисова, інших науковців) були впроваджені в новому КК України 2001 р.

Так само у цей час велася активна законопроектна робота в суміжних напрямках. Наприклад, науковці сектору разом з іншими співробітниками Інституту брали участь у підготовці проектів законів і підзаконних нормативно-правових актів. Зокрема, надані:

– пропозиції до Закону України «Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю» (Ю. В. Баулін, В. І. Борисов та ін., 1997 р.);

– проект Закону України «Про боротьбу з тероризмом», що був спрямований до Антитерористичного центру при СБУ України (В. І. Борисов, В. П. Ємельянов та ін., 2001–2002 рр.) тощо.

Із 2002 р. по вересень 2006 р. сектором завідувала доктор юридичних наук, професор Н. О. Гуторова. Під час її керівництва науковці сектору працювали над фундаментальною темою «Теоретичні проблеми кримінальної відповідальності та покарання» (II кв. 2002 р. – I кв. 2007 р., науковий керівник – В. В. Сташис).

У рамках цього дослідження робота проводилася за напрямками: 1) кримінальне законодавство України як нормативно-правова засада кримінальної відповідальності та покарання; 2) теоретичні проблеми звільнення від кримінальної відповідальності за КК;

¹ Нині – Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого.

3) питання Особливої частини кримінального права України і проблеми вдосконалення кримінальної відповідальності та покарання за окремі види злочинів; 4) практика застосування кримінальної відповідальності та покарання до осіб, визнаних винними в учиненні окремих видів злочинів, пропозиції щодо її удосконалення.

У процесі розробки цієї теми досягнуто таких наукових результатів:

- визначено зміст поняття закону про кримінальну відповідальність, сформульовано його основні функції, показано специфічні риси та відмінності від законів інших галузей права;

- визначено та сформульовано базові концептуальні положення, на яких ґрунтується КК України 2001 р.;

- показано зв'язок і взаємозалежність Загальної та Особливої частин КК України, а також зроблено висновок щодо їх нерозривної нормативно-правової єдності. Крім того, визначено та сформульовано основні тенденції сучасного розвитку як Загальної, так і Особливої частин кримінального законодавства України;

- уперше в теорії кримінального права визначено сутність кримінально-правової характеристики певного виду злочину та сформульовано її складові елементи: 1) склад злочину; 2) суспільна небезпечність; 3) протиправність; 4) соціальна обумовленість; 5) похідні наслідки та інші обставини, що знаходяться поза складом злочину; 6) особа злочинця;

- досліджено теоретичні проблеми кримінальної відповідальності; встановлено видові, визначальні ознаки кримінальної відповідальності, а також визначено зміст цього поняття, форми її реалізації;

- у результаті дослідження обставин, що виключають злочинність діяння, встановлено їх загальні та визначальні ознаки; надано класифікацію таких обставин за різними критеріями;

- визначено необхідність удосконалення законодавчої регламентації інституту звільнення від кримінальної відповідальності як у Загальній, так і Особливій частинах КК, необхідність розмежування звільнення від кримінальної відповідальності від суміжних кримінально-правових явищ (процесуальний імунітет, виключення кримінальної відповідальності, звільнення від покарання тощо);

– розглянуто проблеми місця кримінального закону в системі нормативно-правового забезпечення боротьби з корупцією.

Разом із тим у процесі розробки фундаментальної теми велику увагу було приділено проблемам окремих видів злочинів, зокрема:

– досліджено питання кримінальної відповідальності за торгівлю людьми, встановлено зміст ознак цього злочину. Уперше після внесення змін до ст. 149 КК «Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини» проаналізовано її новели та надано судження щодо змісту нових форм торгівлі людьми; проведено дослідження наркозлочинності та катування. Як результат, сформовано пропозиції з удосконалення кримінального законодавства; розглянуто комплекс проблем, пов'язаних з визначенням поняття організованого наркобізнесу як різновиду співучасті, його форм, проаналізовано підстави кримінальної відповідальності за наркозлочини, надано нові судження щодо кваліфікації цих злочинів за КК України та рекомендації щодо підвищення ефективності застосування відповідних норм закону;

– дослідження проблем протидії контрабанді (ст. 201 КК) дало підстави для висновку про правову нестабільність у питанні визначення предмета цього злочину, у зв'язку з чим виникають помилки при правозастосуванні. Доведено необхідність розширити коло предметів контрабанди та розробити організаційно-правові заходи протидії контрабанді культурних цінностей. Крім того, виявлено певні проблеми кваліфікації у випадках переміщення через митний кордон предметів та матеріалів, обіг яких в Україні є обмеженим, та висловлено пропозиції щодо їх вирішення;

– розроблено загальне поняття предмета злочину, передбаченого ст. 200 КК «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення»¹, під яким запропоновано розуміти «платіжні засоби»; визначено ознаки та види предмета зло-

¹ У нинішній редакції: «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, електронними грошима, обладнанням для їх виготовлення» (згідно із Законом України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо функціонування платіжних систем та розвитку безготівкових розрахунків» від 18 вересня 2012 р. № 5284-VI).

чину; внесено пропозиції щодо вдосконалення чинної редакції ст. 200 КК України;

– досліджено питання відповідності кримінальної відповідальності за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом, міжнародним угодам, стороною яких є Україна; визначено подальші напрями вдосконалення норми ст. 209 КК;

– здійснено системний аналіз кримінально-правових норм, якими за КК України встановлена відповідальність за злочини проти безпеки виробництва, визначено поняття, родовий об'єкт та види цих злочинів. Уперше досліджено фактори соціальної обумовленості кримінальної відповідальності за порушення правил ядерної та радіаційної безпеки. Визначено зміст ознак злочину, передбаченого ст. 274 КК України «Порушення правил ядерної або радіаційної безпеки»;

– підготовлено пропозиції щодо подальшого вдосконалення закону про кримінальну відповідальність та ін.

За цей період науковці сектору також входили до творчих колективів, які займалися реалізацією завдань прикладних тем:

– «Проведення дослідження з питань боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів та прекурсорів» (термін виконання: II кв. 2002 р. – IV кв. 2003 р., науковий керівник – Ю. В. Баулін);

– «Проведення дослідження проблем протидії торгівлі людьми як виду діяльності організованої злочинності та розробка заходів, спрямованих на поширення у громадян знань та навичок, необхідних їм для того, щоб не стати жертвами зазначених злочинів» на виконання Комплексної програми протидії торгівлі людьми на 2002–2005 роки, затвердженої постановою Кабінету Міністрів України від 5 червня 2002 р. № 776 (термін виконання: I кв. 2004 р. – IV кв. 2005 р., науковий керівник – доктор юридичних наук, професор Н. О. Гуторова);

– «Дослідження кримінально-правових проблем захисту прав та законних інтересів потерпілих від злочину» (термін виконання: II кв. 2006 р. – IV кв. 2007 р., керівник теми – Ю. В. Баулін) загальноінститутського наукового дослідження «Проблеми захисту прав та законних інтересів потерпілих від злочинів».

Окрім того, у зазначений проміжок часу співробітники колективу сектору брали участь у конкурсних дослідженнях:

– «Кримінально-правова боротьба з організованою злочинністю у сфері господарської діяльності», що виконувалось у межах реалізації Програми Академії правових наук України та Національного Інституту юстиції Департаменту юстиції США за напрямом «Діяльність правоохоронних органів по боротьбі з організованою злочинністю» (2002 р.);

– за Програмою малих грантів (конкурс №9) Американського університету (м. Вашингтон, США) та Харківського Центру вивчення організованої злочинності (Національна юридична академія України імені Ярослава Мудрого) (2002 р.).

Період часу з 2002 р. по 2006 р. також позначився активною законопроектною роботою. Співробітниками сектору було запропоновано або взято участь у підготовці проектів таких законів та інших нормативно-правових актів, як, зокрема:

– проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального і Кримінально-процесуального кодексів України щодо відповідальності за злочини терористичної спрямованості» (В. П. Ємельянов, 2003 р.);

– проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо змін редакції статей 198, 209, 209¹ КК» (В. І. Борисов, Н. О. Гуторова, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, О. І. Перепелиця, 2003 р.);

– проект Закону України «Про внесення змін і доповнень до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України щодо змін до статей 361, 362 та 363 КК» (В. В. Сташис, Н. О. Гуторова, 2003 р.);

– проект Закону України «Про внесення змін до ч. 2 ст. 255 КК України» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Н. О. Гуторова, 2003 р.) та ін.

Необхідно підкреслити, що у зв'язку з набуттям чинності КК України 2001 р. саме в цей час значно активізувалася діяльність колективу сектору щодо співробітництва з вищими судовими органами – його науковці постійно залучалися до підготовки низки проектів постанов Пленуму Верховного Суду України, зокрема:

– «Про судову практику в справах про викрадення та інше незаконне поводження зі зброєю, бойовими припасами, вибуховими речовинами, вибуховими пристроями чи радіоактивними матеріалами» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Л. В. Дорош, 2002 р.);

– «Про умовно-дострокове звільнення від відбування покарання і заміну невідбутої частини покарання більш м'яким» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін., 2002 р.);

– «Про практику розгляду судами справ про застосування примусових заходів виховного характеру» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Л. В. Дорош, 2006 р.);

– «Про судову практику у справах про необхідну оборону» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Л. В. Дорош, 2002 р.);

– «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за окремі злочини у сфері господарської діяльності» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Л. В. Дорош та ін., 2003 р.);

– «Про судову практику у справах про перевищення влади або службових повноважень» (В. В. Сташис, В. І. Борисов, Н. О. Гуторова, Л. В. Дорош та ін., 2003 р.).

У цей період необхідно відмітити також плідне співробітництво з колективом сектору академіка НАПрН України Ю. В. Бауліна, який очолював Інститут вивчення проблем злочинності у 2005–2008 рр.

З вересня 2006 р. по жовтень 2011 р. завідувачем сектору працювала кандидат юридичних наук, доцент Л. М. Демидова. За час її керівництва зусилля науковців спрямовувалися на роботу над фундаментальною темою «Фундаментальні та прикладні проблеми боротьби зі злочинністю в Україні» (І кв. 2007 р. – І кв. 2012 р., керівники теми – В. В. Сташис (до 2 листопада 2011 р.), В. І. Борисов (із 2 листопада 2011 р.)).

Метою роботи стало вирішення питань кримінальної відповідальності за окремі злочини у сфері господарської діяльності, проти докільця, правосуддя, а також теоретичне обґрунтування практики притягнення осіб, винних у вчиненні злочинів, до кримінальної відповідальності та застосування до них покарання.

До основних наукових результатів роботи належать такі положення:

– визначено, що одним із напрямів державної політики у сфері боротьби зі злочинністю є кримінально-правова політика, яка включає в себе як правотворчу, так і правозастосовну діяльність;

– зроблено висновок, що складовою предмета кримінально-правової політики є соціальна обумовленість закону про кримінальну відповідальність, що являє собою багатогранну проблему, основним напрямом розв'язання якої є визначення та дослідження чинників, що впливають на створення законодавства про кримінальну відповідальність (КК у цілому, його інститутів, окремих норм);

– встановлено, що до першої половини 80-х рр. XX ст. не було вироблено єдиного методологічного підходу до вирішення проблеми соціальної обумовленості законодавства про кримінальну відповідальність ані в аспекті термінології, ані в аспекті необхідної кількості відповідних чинників та їхньої системи;

– встановлено, що визначення чинників соціальної обумовленості необхідно пов'язувати з конкретним видом антисуспільної поведінки;

– зроблено висновок, що розв'язання завдань державної політики боротьби зі злочинністю, особливо в частині застосування законодавства про кримінальну відповідальність, не обмежується лише питаннями якості й ефективності останнього. Досягнення необхідного для суспільства результату можливе лише шляхом широкого і комплексного поєднання організаційно-правових, адміністративно-управлінських, соціально-економічних, культурологічних, природнолюдських, спеціально-законодавчих, методологічно-правових і кримінологічних заходів боротьби зі злочинністю як взагалі, так і з певними її видами;

– дослідження проблеми об'єкта злочину дозволило зробити висновок, що нині у кримінальному праві найбільш обґрунтованою залишається теорія суспільних відносин як об'єкта злочину.

Водночас у ході роботи над фундаментальною темою важливе місце було відведено розробці проблем окремих видів злочинів, зокрема:

– зроблено висновок, що суб'єкт злочину, передбаченого ст. 240 КК «Порушення правил охорони або використання надр», є загальним, тобто це будь-яка особа, що може бути як пов'язана, так і не

пов'язана за родом своїх професійних занять з експлуатацією та охороною надр, у тому числі і службова;

– дослідження суб'єкта злочину, передбаченого ст. 200 КК «Незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення», дозволило сформулювати пропозицію щодо передбачення у ч. 2 ст. 200 КК (як кваліфікуючої ознаки) кримінальної відповідальності за вчинення незаконних дій з платіжними засобами спеціальним суб'єктом – працівником банківської і кредитно-фінансової систем (фінансових установ), де була б установлена більш сувора відповідальність за вчинення злочину в такий спосіб;

– з'ясовано, що суб'єкт злочину, передбаченого ст. 384 КК «Завідомо неправдиве показання», є спеціальним і чітко визначеним. Це свідок, потерпілий, експерт, а також перекладач. Законодавець не ввів до переліку суб'єктів цього злочину підозрюваного, обвинуваченого, підсудного, спеціаліста, цивільного позивача та відповідача. Саме тому вони не можуть бути притягнуті до кримінальної відповідальності за цією статтею. У ст. 384 КК не надано визначення суб'єктів даного злочину. Проте всі вони визначені в інших законодавчих актах – Кримінально-процесуальному кодексі України, Кодексі адміністративного судочинства України, Цивільному процесуальному кодексі України, а також в інших законах України.

Результати проведених наукових досліджень упроваджено в юридичну практику та діяльність державних органів. Цьому, зокрема, сприяло видання монографій, науково-практичних коментарів, наукових статей тощо.

За цей період співробітники сектору також були членами тимчасових творчих колективів із розробки таких прикладних тем наукових досліджень, як:

– «Теоретичні проблеми забезпечення ефективності застосування кримінально-правових норм органами досудового слідства та прокурором» (термін виконання: I кв. 2007 р. – IV кв. 2009 р.; керівник підтеми – В. І. Борисов) у межах виконання загальної теми «Розробка критеріїв ефективності діяльності органів кримінального переслідування в Україні та шляхів її підвищення» (керівник теми – В. С. Зеленецький);

– «Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства» (термін виконання: I кв. 2008 р. – IV кв. 2010 р.; керівник підтеми – Л. М. Демидова) у межах виконання загальної теми «Теоретичні проблеми забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні» (керівник теми – В. І. Борисов);

– «Теоретичні проблеми кримінальної відповідальності за корупційні правопорушення» (термін виконання: I кв. 2010 р. – IV кв. 2012 р., у межах загального наукового дослідження «Комплексне дослідження кримінально-правових, кримінально-процесуальних, криміналістичних та кримінологічних заходів протидії корупційній злочинності на сучасному етапі розвитку українського суспільства»); керівник теми – В. І. Борисов).

Що стосується законопроектних робіт, то за цей період безпосередньо або за участю фахівців сектору підготовлено:

– зауваження та пропозиції до проектів законів України, якими регулюватиметься організація діяльності щодо проведення азартних ігор («Про державне регулювання організації діяльності з проведення азартних ігор» (від 13 листопада 2006 р.), «Про азартні ігри» (від 21 листопада 2006 р.), «Про правове регулювання організації і проведення азартних ігор на території України» (від 24 листопада 2006 р.), підготовлені за дорученням Міністерства юстиції України (Л. М. Демидова, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, 2006 р.);

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України про внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України (ст. 202 КК), підготовлені на запит Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (Ю. В. Баулін, Л. М. Демидова, О. М. Лемешко, 2007 р.);

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до КК України (щодо посилення відповідальності за злочини у сфері обігу наркотичних засобів, психотропних речовин, їх аналогів або прекурсорів)» від 27 листопада 2007 р., підготовлені на прохання Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (В. І. Борисов, Л. М. Демидова, Л. В. Дорош, 2008 р.);

– зауваження та пропозиції до проекту Закону України «Про внесення змін до ст. 382 КК України (щодо посилення кримінальної відповідальності за невиконання судового рішення)» від 12 грудня 2007 р., підготовлені на прохання Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності (В. І. Борисов, Л. М. Демидова, О. М. Лемешко, 2008 р.), та низка інших.

Окрім того, були надані наукові висновки на проекти законів та інших нормативно-правових актів:

– науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін та доповнень до деяких законодавчих актів України щодо встановлення кримінальної відповідальності за захоплення підприємств (рейдерство)», підготовлений за дорученням Національної комісії зі зміцнення демократії та утвердження верховенства права (Ю. В. Баулін, Л. М. Демидова, Л. В. Дорош, 2007 р.);

– науковий висновок на проект Закону України «Про заборону проведення гіпнозу та інших методів психічного або біоенергетичного впливу на свідомість людини», підготовлений на запит автора законопроекту народного депутата України К. Є. Лук'янової (Л. М. Демидова, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, 2008 р.);

– науковий висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України (щодо спеціальної конфіскації)», розроблений на виконання п. 39 Плану заходів щодо реалізації Концепції подолання корупції в Україні «На шляху до доброчесності» на період до 2010 р., затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 15 серпня 2007 р. № 657-р. Висновок підготовлений на запит Міністерства юстиції України (Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, Л. В. Дорош, О. М. Лемешко, М. М. Панов, 2008 р.) тощо.

Водночас продовжувалася співпраця колективу сектору з вищими судовими органами України. Можна відмітити, зокрема, підготовку фахівцями сектору наукових висновків на такі проекти постанов Пленуму Верховного Суду України, як:

– «Про практику застосування судами законодавства про відповідальність за легалізацію (відмивання) доходів, одержаних злочинним шляхом» (Л. В. Дорош, 2005 р.);

– «Про практику застосування судами України законодавства про звільнення від кримінальної відповідальності (Л. В. Дорош, 2005 р.);

– «Про судову практику у справах про хуліганство (О. М. Лемешко, 2006 р.);

– «Про судову практику у справах про злочини проти статевої свободи та статевої недоторканості особи» (друге читання) (В. І. Борисов, Л. М. Демидова, Л. В. Дорош, 2007 р.);

– «Про практику застосування судами України законодавства у справах про злочини проти безпеки виробництва» (В. І. Борисов, О. О. Пашенко, 2008 р.);

– «Про практику застосування судами законодавства про повторність, сукупність, рецидив злочинів та їх правові наслідки» (В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін., 2009 р.);

– «Про судову практику у справах про злочини проти власності» (В. І. Борисов, Л. М. Демидова та ін., 2009 р.) та ін.

У 2011 р. пішов із життя академік НАПрН України, професор В. В. Сташис – автор ідеї створення Інституту. За його ініціативою та сприянням було підготовлено належну матеріально-технічну та наукову базу, яка надала можливість проводити дослідження науковцям Інституту взагалі й колективу сектору зокрема. До останньої миті свого життя він був керівником фундаментальних досліджень, що проводилися в Інституті. І сьогодні його ідеї втілюються в життя у творчості науковців сектору, приносячи відчутні плоди.

Із жовтня 2011 р. завідувачем сектору є кандидат юридичних наук, доцент О. О. Пашенко. З 2012 р. по теперішній час співробітники сектору проводять дослідження з напрямку «Теоретичні питання удосконалення кримінального законодавства та практики його застосування» фундаментальної теми «Фундаментальні та прикладні проблеми боротьби зі злочинністю» (I кв. 2012 р. – IV кв. 2016 р., керівник – доктор юридичних наук, професор, академік НАН України В. Я. Тацій).

За останній період його співробітниками було підготовлено:

– доповідну записку до Комітету Верховної Ради України з питань боротьби з організованою злочинністю і корупцією щодо проекту Закону України «Про внесення змін до Кримінального кодексу України з питання узгодження положень розділу XVII “Злочини

у сфері службової діяльності та професійної діяльності, пов'язаної з наданням публічних послуг" з кримінально-процесуальним законодавством» (В. І. Борисов, Т. А. Павленко, М. В. Шепітько, 2013 р.);

– висновок на проект Закону України «Про внесення змін до Кримінального та Кримінального процесуального кодексів України щодо запровадження інституту кримінальних проступків» (щодо внесення змін та доповнень до Кримінального кодексу України) на запит Голови Комітету Верховної Ради України з питань законодавчого забезпечення правоохоронної діяльності А. А. Кожем'якіна (В. І. Борисов, О. О. Пашенко, 2012 р.);

– зауваження на проект Закону України «Про внесення змін до Закону України “Про захист суспільної моралі” (щодо визначення засад державної політики з обігу продукції сексуального характеру)» (О. О. Пашенко, 2012 р.);

– висновок на проект Закону України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо відповідальності за посягання у сфері інформаційної безпеки» (В. І. Борисов, 2012 р.);

– пропозиції до проекту Плану заходів із реалізації стратегії державної політики щодо наркотиків на період до 2020 року (В. І. Борисов, 2013 р.);

– судження щодо напрямів подальшого вдосконалення державної системи управління у сфері протидії поширенню наркоманії, боротьби з незаконним обігом наркотичних засобів, психотропних речовин і прекурсорів та пропозиції щодо рішення Ради національної безпеки і оборони України, підготовлені на запит секретаря Ради національної безпеки і оборони (Т. А. Павленко, 2013 р.);

– пропозиції до Концепції реформування правоохоронних органів та можливості введення до проекту Конституції України розділу «Охорона Конституції» або «Контрольна влада» (В. І. Борисов, 2012 р.) та ін.

На цей час проводиться значна робота над проектом Кодексу про кримінальні проступки.

Основні наукові здобутки діяльності колективу сектору протягом усього періоду його існування були відображені у різноманітних публікаціях (монографіях, науково-практичних коментарях, наукових статтях, тезах наукових доповідей та ін.).

Зокрема, за останні десять років науковці сектору стали авторами (співавторами) таких монографій та науково-практичних коментарів:

1. Лемешко О. М. Кримінально-правова оцінка легалізації наркодоходів (2004).

2. Борисов В. І., Гуторова Н. О., Лемешко О. М. та ін. Протидія організованій злочинності у сфері торгівлі людьми (2005).

3. Баулін Ю. В., Борисов В. І., Дорош Л. В. та ін. Організований наркобізнес (поняття, форми, підстави кримінальної відповідальності) (2005).

4. Протидія організованій злочинності у сфері торгівлі людьми (за заг. ред. В. І. Борисова та Н. О. Гуторової) (2005).

5. Демидова Л. М. Кримінальна відповідальність за створення злочинної організації (2005).

6. Борисов В. І., Пашенко О. О. Злочини проти безпеки виробництва: поняття та види. Кримінальна відповідальність за порушення правил ядерної або радіаційної безпеки (2006).

7. Потерпілий від злочину (міждисциплінарне правове дослідження) (за заг. ред. Ю. В. Бауліна, В. І. Борисова) (2008).

8. Борисов В. І. та ін. Теоретичні основи забезпечення якості кримінального законодавства та правозастосовчої діяльності у сфері боротьби зі злочинністю в Україні (2011).

9. Борисов В. І., Киричко В. М. та ін. Актуальні проблеми протидії корупційним правопорушенням (2012).

10. Шепітько М. В. Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання (2012).

11. Борисов В. І., Крайник Г. С. Кримінальна відповідальність за порушення правил безпеки під час виконання робіт з підвищеною небезпекою (2012).

12. Нетеса Н. В. Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр (2013).

13. Киричко В. М. Кримінальна відповідальність за корупцію (2013) та ін.

14. Шепітько М. В. Уголовная юстиция в латинских изречениях и терминах: словарь-справочник (2013).

Наукові доробки фахівців сектору кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю широко використовуються співробіт-

никами правоохоронних органів із запобігання та протидії злочинності. Зокрема, свого часу швидко поширився серед спеціалістів науково-практичний коментар до Кримінального кодексу України, виданий уперше в 2003 р. та неодноразово перевиданий згодом.

Крім фундаментальних розробок, науковці сектору займаються підготовкою відгуків на автореферати дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора та кандидата юридичних наук, виступають офіційними опонентами по докторських та кандидатських дисертаціях; беруть участь у госпрозрахунковій діяльності Інституту і виконують експертні дослідження на замовлення юридичних та фізичних осіб.

Так само співробітники сектору беруть активну участь у підготовці та проведенні науково-практичних конференцій, семінарів, «круглих столів». Зокрема, протягом 2011–2013 рр. разом з іншими фахівцями Інституту, Всеукраїнською асоціацією кримінального права та Національним юридичним університетом імені Ярослава Мудрого ними було започатковано традицію проведення щорічних жовтневих науково-практичних конференцій з актуальних питань кримінального права. У таких конференціях із кожним роком бере участь усе більша кількість науковців із різних регіонів України та зарубіжних країн.

За час існування сектору підготували та успішно захистили кандидатські дисертації аспіранти М. В. Сенаторов («Потерпілий від злочину в кримінальному праві», 2005), М. М. Панов («Кримінальна відповідальність за незаконні дії з документами на переказ, платіжними картками та іншими засобами доступу до банківських рахунків, обладнанням для їх виготовлення», 2006), М. В. Шепітько («Кримінальна відповідальність за завідомо неправдиве показання», 2011), А. Ю. Коновалова («Види покарань для неповнолітніх за кримінальним правом України», 2012), пошукувач Н. В. Нетеса («Кримінальна відповідальність за порушення правил охорони або використання надр», 2012).

Сьогодні кадровий склад сектору представлений 6 науковими співробітниками, з яких 4 – кандидати юридичних наук.

Особливе місце в роботі сектору займає діяльність директора Інституту, доктора юридичних наук, професора, академіка-секрета-

ря НАПрН України В. І. Борисова. Він визначає загальний вектор творчих пошуків колективу, координує його роботу, об'єднує науковців для досягнення поставлених цілей, налаштовує на плідну працю.

Продуктивній діяльності сектору сприяє й тепла атмосфера, що склалася між його співробітниками. Відкритість для співпраці, конструктивна й доброзичлива критика більш досвідченими фахівцями роботи молодших колег, обмін досвідом, цінними порадами, а також взаємна підтримка позитивно відбиваються на творчій роботі колективу.

Рассматриваются основные вехи в деятельности сектора уголовно-правовых проблем борьбы с преступностью Научно-исследовательского института изучения проблем преступности имени академика В. В. Стаишса НАПрН Украины за 20 лет его существования.

The essential milestones in the practice of Academician Stashis Scientific Research Institute for the Study of Crime Problems National Ukrainian Academy of Law Sciences Department for the Study of Criminal Legal Issues of Crime Prevention for 20 years of its existence are considered.

Рекомендовано до друку на засіданні сектору дослідження кримінально-правових проблем боротьби зі злочинністю НДІ ВПЗ НАПрН України (протокол № 10 від 19 березня 2014 р.).

*Рецензент – академік НАПрН України, доктор юридичних наук, професор **В. І. Борисов**.*